

ALGEMENE INSPECTIE
VAN DE FEDERALE POLITIE EN VAN DE LOKALE POLITIE

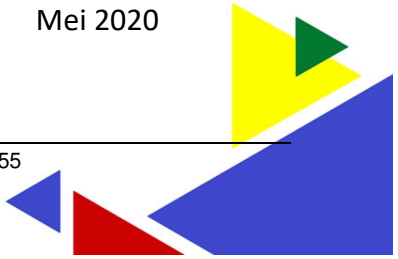

INSPECTIE
OPSLUITINGSPLAATSEN
GEBRUIKT
DOOR DE POLITIEDIENSTEN

TUSSENTIJD'S RAPPORT
Jaar 2019

Exemplaar AIG

Mei 2020

Inhoudstafel

INHOUDSTAFEL	2
BESTEMMELINGEN.....	3
AFKORTINGEN	3
INLEIDING.....	4
1. WETTELIJKE EN REGLEMENTAIRE BASIS.....	4
2. METHODOLOGIE.....	5
SELECTIE VAN DE POLITIEZONES EN DIENSTEN VAN DE FEDERALE POLITIE.....	6
3. VASTSTELLINGEN	7
3.1. PROTOCOLLEN	7
3.2. RICHTLIJNEN	7
3.3. REGISTER VAN DE VRIJHEIDSBEROVINGEN	8
3.3.1. SOORT GEBRUIKT REGISTER	8
3.3.2. VOLLEDIGHEID VAN DE REGISTERS	9
3.4. TOEGANG - TRAJECT VAN DE PERSOON DIE VAN ZIJN VRIJHEID BEROOFD IS.....	9
3.5. INFRASTRUCTUUR VAN DE OPSLUITINGSPLAATSEN.....	10
3.5.1. INPLANTING.....	10
3.5.2. TECHNISCHE NORMEN	11
3.5.3. SPECIFIEKE NORMEN	12
3.6. FOUILLERINGSRUIMTE.....	14
AANBEVELINGEN.....	16
CONCLUSIE	17

BESTEMMELINGEN

De heer P. De Crem, minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken	(Exemplaar N°1)
De heer K. Geens, minister van Justitie	(Exemplaar N°2)
De heer T. De Saveur, Directeur-generaal ATS Binnenlandse Zaken	(Exemplaar N°3)
De heer B. Dombret, Directeur-generaal ATS Justitie	(Exemplaar N°4)
De heer N. Paelinck, Voorzitter VCPL	(Exemplaar N°5)
De heer M. De Mesmaeker, Commissaris-generaal Federale Politie	(Exemplaar N°6)
Mevrouw K. Stinckens, Voorzitter Vast Comité P	(Exemplaar N°7)
De heer T. Gillis, Inspecteur-generaal AIG	(Exemplaar N°8)

AFKORTINGEN

AIG	Algemene Inspectie van de federale politie en van de lokale politie
APT	Association for the Prevention of Torture – Vereniging voor de Preventie van Foltering
Art.	artikel
CAT	Committee against Torture – Comité tegen Foltering
CBPL	Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer
COC	Controleorgaan op de politionele informatie
CPT	European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – Europees Comité voor de Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing
DAB	Directie beveiliging van de federale politie
GBA	Gegevensbeschermingsautoriteit
IGF	Inspecteur-generaal van Financiën
ISLP	Integrated System for the Local Police
KB	Koninklijk besluit
KC	Korpschef
OBP	Officier van bestuurlijke politie
OGP	Officier van gerechtelijke politie
OKB	Ontwerp van koninklijk besluit
PZ	Politiezone
WPA	Wet op het politieambt
ZP	Zone de police

INLEIDING

Verschillende nationale, supranationale en Europese instellingen en organisaties, bekommeren zich over de behandeling van en de opsluitingsplaatsen bedoeld voor personen “die van hun vrijheid beroofd zijn”. Het gaat met name over het CAT¹ - Comité van de Verenigde Naties tegen Foltering - en het CPT² - Europees Comité voor de Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing -, die ons land regelmatig bezoeken.

Wat betreft meer specifiek de opsluitingsplaatsen gebruikt door de politiediensten in België, raadt het Comité P in zijn jaarverslag 2010³, aan dat de AIG overgaat tot systematische en periodieke inspecties van de opsluitingsplaatsen gebruikt door de politiediensten en hierover een verslag opstelt.

Deze inspectieopdracht van de opsluitingsplaatsen gebruikt door de politiediensten is van kracht sinds medio 2010 en wordt op initiatief uitgevoerd in overeenstemming met de wet op de Algemene Inspectie⁴.

Deze taak kadert in het belang van de eerbiediging van de individuele democratische rechten en vrijheden.

1. WETTELIJKE EN REGLEMENTAIRE BASIS

- Het koninklijk besluit⁵ betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen vormt het richtsnoer van deze inspectieopdracht die uitgevoerd wordt door de AIG. Dit koninklijk besluit is in werking getreden op de dag van zijn publicatie in het Belgisch staatsblad van 16 oktober 2007.

Artikel 17 voorziet in een overgangsbepaling: de bestaande opsluitingsplaatsen alsmede de nog niet bestaande opsluitingsplaatsen waarvan de aanbesteding der werken dateert van vóór de inwerkingtreding van dit besluit, moeten uiterlijk binnen de 20 jaar na die inwerkingtreding aan de minimale normen van dit besluit zijn aangepast, met uitzondering van de bepalingen van artikel 11, 1° en 2° waaraan uiterlijk, naar gelang van het geval, binnen de drie jaar na oplevering of na inwerkingtreding van dit besluit moet zijn voldaan.

¹ *Comité van de Verenigde Naties tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandelingen van 1984 (CAT). Het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing is een verdrag van internationaal recht betreffende de mensenrechten, goedgekeurd op 10 december 1984 in het kader van Verenigde Naties en in werking getreden op 26 juni 1987. Dit verdrag heeft het VN-Comité tegen Foltering (CAT) opgericht, belast met het toezicht op de daadwerkelijke naleving ervan en waaraan alle verdragsluitende staten verslagen moeten overmaken met betrekking tot het acht nemen van het internationaal publiekrecht in hun nationale wetgeving.*

² *Het CPT is het Europees comité voor de preventie van foltering en onmenselijke of onterende bestraffingen of behandelingen, gespecialiseerd en onafhankelijk controlerorgaan van de Europese Raad (1987).*

³ *Comité P jaarverslag 2010 - Deel II : observatoriumrapport 2010 en Deel III : aanbevelingen 2002 – 2010.*

⁴ *Wet van 15 mei 2007- art. 6 : “De Algemene Inspectie handelt hetzij ambtshalve, hetzij op bevel van de minister van Justitie of van de minister van Binnenlandse Zaken, hetzij op verzoek van de gerechtelijke en bestuurlijke overheden, meer bepaald de burgemeester in de ééngemeentezone of het politiecollege in de meergemeentezone, de provinciegouverneurs en de krachtens artikel 48 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen bevoegde overheid van de Brusselse agglomeratie, de procureurs-generaal, de federale procureur, de procureurs des Konings en de Federale Politieraad, ieder in het raam van zijn bevoegdheden.*

De Commissaris-generaal, evenals de directeurs-generaal van de federale politie kunnen om een inspectie of een audit in de federale politie verzoeken. De korpschef van een korps van de lokale politie kan dit eveneens doen voor zijn korps van de lokale politie.

Onverminderd de bevoegdheden van gerechtelijke politie van haar leden, geeft de Algemene Inspectie gevolg aan de klachten en aangiften die zij ontvangt.”

⁵ *Koninklijk besluit van 14 september 2007 (BS 16/10/2007) en gewijzigd door het koninklijk besluit van 5 november 2013 (BS 22/11/2013).*

Artikel 11 verwijst naar de politiecel die:

1° een minimale vloeroppervlakte van 4,5 m² moet hebben.

2° moet uitgerust zijn met een verankerde rustbank van 200 cm bij 90 cm om een verblijf in menswaardige omstandigheden te kunnen doorbrengen met minstens een deken, een matras en een drinkbeker.

3° in geval van een verblijfsduur van meer dan 24 uur⁶, een minimale oppervlakte van 7 m² moet hebben en een verankerde tafel en zitmogelijkheid omvatten.

Niettegenstaande het feit dat de verplichting tot naleving van de andere minimale normen opgenomen in het KB als uiterste datum 16 oktober 2027 vaststelt, gaat de AIG de eerbiediging ervan na zelfs wanneer het gaat om opsluitingsplaatsen die bestonden voor de datum van inwerkingtreding van het KB. Dit met als doel een algemeen overzicht te kunnen verstrekken maar ook om politiediensten te ondersteunen bij hun naleving.

- Verwijzend naar artikel 33bis⁷ van de wet op het politieambt van 5 augustus 1992, wordt het register van de vrijheidsberovingen eveneens nagekeken. Elke vrijheidsberoving moet erin opgenomen zijn. Dit register is de weergave van het chronologisch verloop van de vrijheidsberoving vanaf het begin tot het einde ervan of tot het ogenblik van de overdracht van de betrokken persoon aan de bevoegde overheden en diensten.

- De wet van 21 maart 2018 tot wijziging van de wet op het politieambt om het gebruik van camera's door de politiediensten te regelen en tot wijziging van de wet van 21 maart 2007 tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's.

- Het koninklijk besluit van 22 mei 2019 tot vaststelling van de wijze waarop het gebruik van vaste en tijdelijk vaste camera's door de politiediensten worden aangegeven, BS 4 juni 2019.

2. METHODOLOGIE

In het kader van zijn inspectieopdracht van de opsluitingsplaatsen gebruikt door de politiediensten, gaat de AIG de eerbiediging van de hierop betrekking hebbende wetgeving na evenals de wijze waarop de risico's worden beheerd.

De mededeling van een mogelijk akkoord tot samenwerking met andere politiediensten in het domein van de bewaking van aangehouden personen evenals van procedures die van toepassing zijn binnen de eenheid waarop de inspectie betrekking heeft worden voorafgaand aan een bezoek van de opsluitingsplaatsen gevraagd.

De voorwaarden verbonden aan een opsluiting en aan de bewaking ervan worden onderzocht. De infrastructuur wordt nagekeken wat betreft de architectonische naleving. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de veiligheid van de politiemensen net als aan deze van de burgers vanuit het oogpunt van risicofactoren.

Het bestaan van richtlijnen of interne nota's evenals van een doeltreffend beheersingssysteem wordt geëvalueerd.

De aspecten betreffende het register van zowel de administratieve als gerechtelijke opsluitingen krijgen specifieke aandacht.

Op basis van de door de eenheid verstrekte documentatie en de gerealiseerde bevindingen, wordt een rapport opgesteld en overgemaakt aan de betrokken verantwoordelijke leidinggevende, met – indien nodig – een aantal aanbevelingen. De verwezenlijking van deze verbeterpunten zal aanleiding geven tot een latere opvolging.

⁶ COL 11/2017 die de opsluitingstermijn uitbreidt van 24 uur naar 48 uur.

⁷ Wet van 5 augustus 1992 – art. 33bis: “Elke vrijheidsberoving wordt ingeschreven in het register van de vrijheidsberovingen. Dit register is de weergave van het chronologisch verloop van de vrijheidsberoving vanaf het begin tot het einde ervan of tot het ogenblik van de overdracht van de betrokken persoon aan de bevoegde overheden of diensten. De inhoud en de vorm van het register van de vrijheidsberovingen en de voorwaarden waaronder de gegevens worden bewaard, worden door de Koning bepaald.”

Het huidige tussentijds rapport is gebaseerd op de bevindingen gedaan gedurende het jaar 2019 als gevolg van de bezoeken van de opsluitingsplaatsen gebruikt door de politiediensten.

SELECTIE VAN DE POLITIEZONES EN DIENSTEN VAN DE FEDERALE POLITIE

Zoals vermeld in haar activiteitenverslag 2013-2017⁸, heeft de Algemene Inspectie van de federale politie en van de lokale politie, in het kader van haar permanente opdracht “Inspectie van de opsluitingsplaatsen bij de politie” een prioriteit toegekend aan de federale politiediensten gedurende het jaar 2016. Wat betreft de lokale politiezones zijn het voornamelijk de Nederlandstalige PZ die bezocht werden tussen 2013 en 2016.

Het is zo dat voor het jaar 2019, beslist werd de opsluitingsplaatsen gebruikt door de politiediensten in de Franstalige lokale politiezones prioritair te bezoeken.

De volgende 19 politiezones werden bezocht:

Waals-Brabant

- ZP Ouest Brabant Wallon (5268)
- ZP La Mazerine (5269)
- ZP Ardennes Brabantçonnnes (5272)

Henegouwen

- ZP Beloeil Leuze en Hainaut (5319)
- ZP Ath (5322)
- ZP Boraine (5327)
- ZP Haute Senne (5328)
- ZP Anderlues Binche (5332)
- ZP Des Trieux (5336)

Luik

- ZP Seraing – Neupré (5278)
- ZP Basse Meuse (5281)
- ZP Flémalle (5282)
- ZP Ans Saint-Nicolas (5284)
- ZP Hesbaye (5286)
- ZP Meuse Hesbaye (5284)

Namen

- ZP Des Arches (5305)
- ZP Samsom (5307)
- ZP Jemeppe sur Sambre (5308)
- ZP des Trois Vallées (5311)

Binnen deze PZ werden alle faciliteiten met opsluitingsplaatsen bezocht hetgeen overeenkomt met 24 locaties met 76 cellen en 11 toezichtslokalen voor minderjarigen.

⁸ AIG: *Activiteitenverslag jaren 2013-2017 (II.1.3.1. Inspectie inzake de opsluitingsplaatsen)*

3. VASTSTELLINGEN

3.1. PROTOCOLLEN

Samenwerkingsakkoord(en) met de lokale politiezones en/of andere federale politiediensten met betrekking tot de behandeling en bewaking van personen die van hun vrijheid beroofd zijn

In 84 % van de bezochte politiezones (16 van 19), bestond er een mondeling of geschreven samenwerkingsakkoord geen enkele opmerking werd gegeven over een mogelijk conflict dat voortvloeit uit deze samenwerking. Er werd geen enkel incident gemeld.

Het beheer evenals de bewaking van de persoon die van zijn vrijheid beroofd is en die in een cel geplaatst is worden exclusief verzekerd door het personeel van de betrokken politiezaone met of zonder vergoedingssysteem.

Bij het lezen van de protocollen, hebben wij vastgesteld dat het voorzien is wanneer opgesloten personen worden overgebracht naar een politiezaone of een federale politiedienst met dewelke een protocol bestaat, het toezicht en de bewaking doorgaans verzekerd worden door de leden van de zone of federale politiedienst.

Zowel de administratief als gerechtelijk van hun vrijheid beroofde personen worden aanvaard in de politiezones en/of de federale politiediensten.

Een gedeelte van de PZ gebruiken een specifiek formulier voor het overbrengen van personen die van hun vrijheid beroofd zijn. Deze die er geen gebruiken melden geen ondervonden problemen in dit kader.

Niettegenstaande, lijkt een dergelijk specifiek standaardformulier opportuun om de risico's te verminderen voornamelijk met betrekking tot communicatie.

In het algemeen werden de protocollen niet geëvalueerd noch aangepast sinds hun ondertekening/opmaak (soms daterende van de invoering van de politieherovorming). De oprichting van de DAB zal een aanpassing van de al dan niet bestaande protocollen vereisen.

3.2. RICHTLIJNEN

In 68 % van de bezochte politiezones (13 van 19), bestaan er richtlijnen in verband met de administratieve en gerechtelijke aanhoudingen en de aanhoudingen van minderjarigen.

De richtlijnen bevatten de bepalingen met betrekking tot de medische bijstand, de fouillering, het verstrekken van maaltijden en de bewaking van de opgesloten persoon.

De meerderheid van de richtlijnen zijn niet aangepast aan de termijn van de vrijheidsberoving gaande van 24 uur naar 48 uur en gaan niet in op het beheer van personen die van hun vrijheid beroofd zijn in geval van incidenten (brand, ...) die een evacuatie vereisen.

79 % van de bezochte politiezones (15 van 19), hebben maatregelen uitgevaardigd voor de bewaring van waardevolle persoonlijke voorwerpen van de personen die van hun vrijheid beroofd zijn tijdens de opsluiting.

3.3. REGISTER VAN DE VRIJHEIDSBEROVINGEN

Verwijzend naar art. 33bis⁹ van de wet op het politieambt van 5 augustus 1992, wordt eveneens het register van de vrijheidsberovingen nagekeken. Het vormt een “chronologische registratie” van de verwezenlijking van de vrijheidsberoving vanaf het begin tot het einde van de vrijheidsberoving of tot het ogenblik van de overdracht van de betrokken persoon aan de bevoegde overheden of diensten.

Op dit ogenblik, zijn noch de inhoud, noch de vorm van dit register al geregeld bij koninklijk besluit.

Echter, de afwezigheid hiervan werd opgevuld door de Algemene directie bestuurlijke politie van de federale politie, die in een permanente¹⁰ nota een model van register voorstelt dat verder gaat dan de wettelijke vereisten die het moet bevatten.

In het kader van de steunfunctie van de federale politie, werd dit model van register eveneens ter beschikking gesteld van de lokale politiezones, die vrij zijn het al dan niet te gebruiken.

Een ontwerp van koninklijk besluit dat een “centraal register” voorziet, dat toegankelijk zou zijn voor de geïntegreerde politie, wordt opgesteld en binnenkort verwacht.

Bovendien merkt de commissaris-generaal van de federale politie op, in zijn reactie van 26 april 2019 in het kader van de préfectuur van een rapport van een toezichtsonderzoek¹¹ van het Comité P, dat de redactie van een ontwerp van koninklijk besluit met betrekking tot het register van de vrijheidsberovingen zich in een eindfase bevindt.

Bovendien, in zijn verslag van 13 januari 2020, gaat het directiecomité¹² akkoord met de inhoud van het OKB tot uitvoering van art. 33bis WPA :

- Een afzonderlijk KB zal worden opgesteld voor de artikels 33quinquies (medische bijstand), 33sexies (maaltijden) en 33septies (aanrekening van de kosten);
- Een overgangperiode van twee jaar is gepland om DRI toe te laten het instrument te ontwikkelen;
- De procedure van het OKB kan worden voortgezet (IGF, COC, ...).

3.3.1. SOORT GEBRUIKT REGISTER

In 18 van de 19 bezochte politiezones, was het register onmiddellijk beschikbaar en toegankelijk voor de leden van de AIG. De noodzakelijke juridische elementen werden vermeld in alle gecontroleerde registers.

Bij de 19 bezochte politiezones, werden verschillende soorten registers van de vrijheidsberovingen gemeld. Zo werd vastgesteld dat 3 PZ een register van de vrijheidsberovingen geïnformatiseerd onder ISLP gebruiken, 13 PZ een papieren register van de vrijheidsberovingen gebruiken, 2 PZ geopteerd hebben voor een overgang van het papieren formaat naar een geïnformatiseerd systeem (ISLP) en 1 PZ is teruggekomen van het ISLP-geïnformatiseerd register naar het papieren register.

69 % van de PZ (13 van 19) gebruiken het model van het papieren register dat ter beschikking is gesteld door de Algemene directie bestuurlijke politie van de federale politie.

⁹ Art. 33bis WPA: “Elke vrijheidsberoving wordt ingeschreven in het register van de vrijheidsberovingen. Dit register is de weergave van het chronologisch verloop van de vrijheidsberoving vanaf het begin tot het einde ervan of tot het ogenblik van de overdracht van de betrokken persoon aan de bevoegde overheden of diensten. De inhoud en de vorm van het register van de vrijheidsberovingen en de voorwaarden waaronder de gegevens worden bewaard, worden door de Koning bepaald.”

¹⁰ Permanente nota DGA-2010/419 dd 21/01/2010.

¹¹ Comité P – Toezichtsonderzoek “De kennisgeving van rechten in het kader van vrijheidsberovingen in opsluitingsplaatsen van de politie en de toepassing van het recht op medische bijstand en het recht op een maaltijd in dat kader” (laatste raadpleging op 28/01/2020).

¹² Tijdelijke nota CG/2020/206 dd 13/01/2020: Verslag van het directiecomité punt 3.

3.3.2. VOLLEDIGHEID VAN DE REGISTERS

De bezochte diensten zijn terecht bezorgd om correct te handelen en erop toe te zien dat de vrijheidsberoving conform de wet is. De risico's op fouten zijn verminderd door de invoering van naar behoren vervolledigde registers van de vrijheidsberovingen.

Tijdens onze bezoeken, waren 2 personen opgesloten in een opsluitingsplaats. In 100 % van de gevallen was de persoon ingeschreven in het register van de vrijheidsberovingen. Voor elk van de ingeschreven personen was dit correct vervolledigd. Er werd geen enkele opmerking geformuleerd.

Bij de raadpleging van de laatste 154 fiches¹³, werd vastgesteld dat in 73 % van de fiches, bepaalde rubrieken niet ingevuld of onvolledig waren. Dit was onder andere het geval voor het al dan niet verstrekken van een maaltijd op de voorziene uren, het incident of de incidenten die zich al dan niet hebben voorgedaan tijdens de opsluiting, het ophalen van de persoonlijke voorwerpen bij de vrijlating van de persoon die van zijn vrijheid beroofd is, het al dan niet meedelen van de rechten van de persoon die van zijn vrijheid beroofd is, de duidelijke beschrijving van de persoon aan het begin en einde van de vrijheidsberoving...

De afwezigheid van informatie betekent niet noodzakelijk dat de persoon geen eten gekregen heeft op de voorziene uren, noch dat de verplichtingen en/of richtlijnen niet gerespecteerd werden, maar vloeit voort uit een onvolledige invulling van het register.

In de meerderheid van de geraadpleegde fiches, werd het register van de vrijheidsberovingen ondertekend door een verantwoordelijke OGP of OBP.

Deze vorm van controle moet uitgevoerd worden op het ogenblik van de inschrijving in het register, maar kan, omwille van de omstandigheden, uitgesteld worden voor een korte periode. In alle gevallen, dient de verantwoordelijke gecontacteerd te worden. Deze communicatie moet ingeschreven worden in het register, en de datum, het uur, de naam en de graad vermelden en de handtekening van de verantwoordelijke bevatten.

3.4. TOEGANG - TRAJECT VAN DE PERSOON DIE VAN ZIJN VRIJHEID BEROOFD IS

Tijdens de uitgevoerde bezoeken, werd eveneens aandacht besteed aan de veiligheid van de politiemensen evenals aan deze van de burgers die van hun vrijheid beroofd zijn alvorens in de opsluitingsplaats te zijn geplaatst en dit vanuit het oogpunt van risicofactoren.

Op 19 bezochte locaties (19 van 24), is een **specifieke parkeerplaats** voor het uitstappen van de personen die van hun vrijheid beroofd zijn voorzien en 95 % van deze specifieke parkeerplaatsen zijn beveiligd met een hek dat geen toegang geeft tot niet-geautoriseerde voertuigen.

58 % van de parkeerplaatsen (14 van 24) gebruikt voor het uitstappen van de personen die van hun vrijheid beroofd zijn beschikken over een **bewakingscamera** die een dekking biedt vanaf de binnenkomst van het voertuig tot aan het uitstappen van de persoon voor zijn binnenkomst in het gebouw.

In 33 % van de bezochte locaties (8 van 24), dekt een systeem van camerabewaking **het traject van de persoon** die van zijn vrijheid beroofd is vanaf zijn aankomst op de parkeerplaats tot aan zijn plaatsing in de cel.

Onder andere, de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's bieden een aanzienlijke bijkomende beveiliging evenals **een bewijselement** dat gebruikt kan worden in geval van een incident.

Tijdens de bezoeken, hebben bepaalde KC projecten op middellange en korte termijn voor de plaatsing van een nieuw systeem van camerabewaking en/of van de plaatsing van camera's aanvullend op het bestaande systeem meegedeeld.

¹³ "Fiche" is het document dat de informatie van het register van de vrijheidsberovingen per persoon die van zijn vrijheid beroofd is herneemt.

25 % van de locaties (6 van 24) die over opsluitingsplaatsen beschikken vereisten de **doorgang via de trappen** om toegang te hebben tot de cellen.

Ter gelegenheid van de uitgevoerde bezoeken, hebben 2 KC een project voor de bouw van een nieuw politiecommissariaat waarvan 1 reeds in opbouw was meegedeeld.

Twee andere KC hebben een inrichtingsproject dat onder andere de renovatie van de opsluitingsplaatsen bevat voorgesteld.

3.5. INFRASTRUCTUUR VAN DE OPSLUITINGSPLAATSEN

Tijdens onze bezoeken, waren 2 personen opgesloten in een politiecel. Eén bevond er zich als gevolg van een gerechtelijke aanhouding en de andere in het kader van een administratieve aanhouding. Er werden geen incidenten gemeld tijdens onze aanwezigheid, de opgesloten personen vertoonden geen enkele zichtbare verwonding, teken van spanning of abnormaal gedrag.

3.5.1. INPLANTING

Het geheel van de 24 bezochte locaties bevatte een **totaal van 87 opsluitingsplaatsen** waarvan 1 cellencomplex¹⁴.

Deze plaatsen worden omschreven als volgt:

- Collectieve cel¹⁵ → 2
- Politiecel¹⁶ → 67
- Wachtcel¹⁷ → 7
- Toezichtslokaal¹⁸ → 11
- Mobiele cel¹⁹ → 0

Locaties met opsluitingsplaatsen

(Art. 2 – KB 14.09.2007).

	JA	NEE	Totaal	Naleving
De opsluitingsplaatsen mogen niet waarneembaar zijn vanuit een voor het publiek toegankelijke zone.	22	2	24	92 %

Locaties met een cellencomplex en een collectieve cel

(Art. 3 – KB 14.09.2007)

	JA	NEE	Totaal	Naleving
Het omvat een sas, een fouilleringsruimte, een opbergruimte en een sanitaire ruimte met minimaal één douche.	1	0	1	100 %

¹⁴ Een "cellencomplex" is een geheel van meer dan vijf politiecellen die in éénzelfde gebouw gegroepeerd zijn.

¹⁵ Een "collectieve cel" is een infrastructuur voor de opsluiting van meerdere personen.

¹⁶ Een "politiecel" is de infrastructuur voor de opsluiting van één persoon voor een maximale duur van in principe 24 uren.

¹⁷ Een "wachtcel" is de infrastructuur voor de opsluiting van één persoon voor een duur van maximaal 3 uren.

¹⁸ Een "toezichtslokaal" is een infrastructuur die speciaal ingericht is voor het onder toezicht houden van één of meerdere minderjarigen.

¹⁹ Een "mobiele cel" is een verplaatsbare infrastructuur voor de opsluiting van één of meerdere personen.

Toezichtslokalen

(Art. 4 – KB 14.09.2007)

	JA	NEE	Totaal	Naleving
Het toezichtslokaal wordt steeds afgescheiden van andere opsluitingsplaatsen.	11	0	11	100 %

Politiecel

(Art. 5 – KB 14.09.2007)

	JA	NEE	Totaal	Naleving
Elke politiecel omvat een toilet.	66	1	67	99 %

Er dient te worden verduidelijkt dat 2 politiecellen over een urinoir beschikken. De AIG heeft erop gewezen dat het gebruik van dit soort van toilet beperkt, moeilijk zelfs onbruikbaar is bij de opsluiting van een vrouwelijk persoon.

3.5.2. TECHNISCHE NORMEN

Naleving van de gemeenschappelijke normen van de vaste of mobiele opsluitingsplaatsen

(Art. 6 – KB 14.09.2007)

	JA	NEE	Totaal	Naleving
1° Minimaal en overall een vrije hoogte van 2,5 m hebben.	81	6	87	93 %
2° Een verlichtingsniveau hebben dat het permanent toezicht, al dan niet elektronisch, verzekert en het lezen en schrijven mogelijk maakt.	84	3	87	97 %
3° Een verluchting hebben die het verversen van het luchtvolume met minimaal 30m ³ per uur toelaat.	15	72	87	17 %

De wetgever heeft de norm van luchtverversing vastgelegd op minimaal 30 m³ per uur. Deze norm kan niet worden nagegaan zonder een certificaat dat dit debiet goedkeurt. Dit attest was doorgaans niet aanwezig tijdens ons bezoek.

Niettemin, de uitgevoerde bezoeken, werd vastgesteld dat 41 opsluitingsplaatsen van de 87 (47 %) die beschikken over opsluitingsplaatsen beschikken over een ventilatiesysteem zonder het exacte debiet ervan te kunnen bepalen.

(Art. 6 – KB 14.09.2007)

	JA	NEE	Totaal	Naleving
4° Een verwarming hebben die, tijdens het gebruik van de opsluitingsplaats, een temperatuur van 18°C verzekert.	---	---	87	---

De wetgever heeft eveneens voorzien dat er een verwarming aanwezig moet zijn die een minimale temperatuur van 18°C verzekert tijdens het gebruik van de opsluitingsplaats.

Tijdens onze bezoeken, heeft de AIG de temperaturen van de opsluitingsplaatsen niet feitelijk gemeten, waardoor het dus niet mogelijk is om cijfers van al dan niet naleving te verstrekken. Niettemin, hebben wij geen belangrijke tekortkoming gelinkt aan een ontoereikende temperatuur opgemerkt.

3.5.3. SPECIFIEKE NORMEN

Naleving van de specifieke normen van de opsluitingsplaatsen

(Art. 7 – KB 14.09.2007)	JA	NEE	Totaal	Naleving
De opsluitingsplaatsen zijn opgebouwd uit gemakkelijk te desinfecteren materialen.	86	1	87	99 %
De gebruikte materialen zijn bestand tegen fysiek geweld.	79	8	87	91 %
De deuren hebben minimaal 3 verankeringspunten die niet via de binnenzijde toegankelijk zijn.	73	14	87	84 %
De deuren draaien steeds naar buiten open.	87	0	87	100 %
De inrichting van de opsluitingsplaats is zodanig opgevat dat verwondingen, zelfverminking en suïcidaal gedrag worden bemoeilijkt.	61	26	87	70 %
De bediening van de verlichtingen en de verwarming zijn niet via de binnenzijde van de opsluitingsplaats bereikbaar.	87	0	87	100 %
De leidingen en het spoelmechanisme zijn niet via de binnenzijde van de opsluitingsplaats bereikbaar.	81	6	87	93 %

(Art. 8 – KB 14.09.2007)	JA	NEE	Totaal	Naleving
De materialen gebruikt in de opsluitingsplaatsen zijn minimaal brandwerend of brandvertragend (klasse 2), behoudens strengere normen opgelegd door de bevoegde overheden.	45	42	87	52 %

De normen opgelegd door de wetgever met betrekking tot de brandvertraging of brandwering van de gebruikte materialen zijn niet na te gaan zonder een certificaat die de norm goedkeurt. Het is niet altijd vanzelfsprekend voor de politiezones om deze documentatie die de norm goedkeurt te bekomen, bijgevolg zou het nalevings-% van de bezochte plaatsen redelijkerwijs hoger kunnen zijn.

(Art. 8 – KB 14.09.2007)	JA	NEE	Totaal	Naleving
Elk cellencomplex is uitgerust met een branddetectiesysteem en beschikt over een evacuatieplan goedgekeurd door de lokale commandant van de brandweer, in overeenstemming met de ter zake geldende normen. De beheerder van een cellencomplex voorziet in de nodige inwendige reglementen voor de controle op de toepassing van de bepalingen van dit besluit en is verantwoordelijk voor het welzijn van de van hun vrijheid beroofde personen.	0	1	1	0 %

(Art. 9 – KB 14.09.2007)	JA	NEE	Totaal	Naleving
De opsluitingsplaatsen moeten van buiten uit geobserveerd kunnen worden zonder de deur te moeten openen.	80	7	87	92 %
Zij zijn uitgerust met een communicatiesysteem, waarvan het signaal op een permanent bezette dienst moet komen.	59	28	87	68 %

8 % van de bezochte opsluitingsplaatsen (7 van 87) beschikten over een drukknop (bel), die een beltoon activeert soms vervolledigd met een lichtsignaal. Dit systeem biedt de mogelijkheid om de politieambtenaar die belast is met de bewaking te contacteren maar niet om een echt gesprek te voeren.

(Art. 10 – KB 14.09.2007)	JA	NEE	Totaal	Naleving
In opsluitingsplaatsen mogen camera's de bewaking helpen verzekeren op voorwaarde dat de opgesloten personen minimum de privacy genieten bij het gebruik van het toilet.	76	11	87	87 %
De aanwezigheid van camera's moet aan alle aanwezige opgesloten personen uitdrukkelijk worden gemeld, behoudens andersluidende beslissing van de gerechtelijke overheid.	30	46	76	39 %

61 % van de bezochte opsluitingsplaatsen (46 van 76) beschikten niet over wettelijke pictogrammen en/of hun plaatsing bood niet voldoende zichtbaarheid om de aanwezigheid en het gebruik van camera's te melden (bv.: plaatsing van het pictogram op de deur van de cel hoewel deze open bleef voor en tijdens het plaatsen in de cel).

Naleving van de specifieke normen van de politiecellen

(Art. 11 – KB 14.09.2007)	JA	NEE	Totaal	Naleving
De vloeroppervlakte van de politiecel is minimaal 4,5 m ² .	65	2	67	97 %
De politiecel is uitgerust met een verankerde rustbank van 200 cm bij 90 cm om een verblijf in menswaardige omstandigheden te kunnen doorbrengen.	46	21	67	69 %
De politiecel heeft minstens een deken.	60	7	67	90 %
De politiecel heeft minstens een matras.	57	10	67	85 %
De politiecel heeft minstens een drinkbeker.	67	0	67	100 %

(Art. 11 – KB 14.09.2007)	JA	NEE	Totaal	Naleving
Wanneer de politiecel bedoeld is voor een verblijfsduur van meer dan 24 uur, heeft ze een minimale oppervlakte van 7 m ² en omvat ze een verankerde tafel en zitmogelijkheid.	---	---	0	--- %

40 % van de bezochte politiecellen (27 van 67) beschikten over een oppervlakte die even groot of groter is dan 7 m², dat dus op basis van de oppervlakte een opsluiting van meer dan 24 uur toelaat. Deze cellen bevinden zich in 7 van 19 bezochte politiezones. De meerderheid van de KC overwegen geen naleving wat betreft de inrichting met een verankerde tafel en stoel als gevolg van het betrekkelijk klein aantal opsluitingen die de termijn van meer dan 24 uur overschrijden.

Naleving van de specifieke normen van de wachtcellen

(Art. 12 – KB 14.09.2007)

	JA	NEE	Totaal	Naleving
De wachtcel heeft een vloeroppervlakte van minimaal 4 m ² .	3	4	7	43 %
De wachtcel is minimaal met een verankerde zitmogelijkheid uitgerust.	7	0	7	100 %

Naleving van de specifieke normen van een toezichtslokaal

(Art. 13 – KB 14.09.2007)

	JA	NEE	Totaal	Naleving
Het toezichtslokaal heeft een vloeroppervlakte van minimaal 5 m ² .	9	2	11	82 %
Het toezichtslokaal is minimaal uitgerust met een verankerde zitmogelijkheid.	6	5	11	55 %
Het toezichtslokaal is minimaal uitgerust met een verankerde tafel.	0	11	11	0 %
Het toezichtslokaal is met een agressiebestendige deur uitgerust zonder het uitzicht te hebben van een celdeur. Traliewerk is niet toegelaten. Dit lokaal omvat agressiebestendig meubilair.	9	2	11	82 %

De wetgever heeft in de Franstalige versie van het KB verduidelijkt dat de inrichting van de stoel en de tafel van het wachtlokaal verankerd is in de vloer:

Van de 11 bezochte wachtlokalen, beschikte 36 % over een stoel verankerd in de muur en 45 % over tafels die eveneens verankerd zijn in de muur. Ondanks het feit dat deze niet verankerd zijn in de vloer, werd geen instabiliteit van onderdelen gemeld.

3.6. FOUILLERINGSRUIMTE

Artikel 10 van het KB van 14 september 2007 voorziet de mogelijkheid om camera's aan de binnenzijde van de opsluitingsplaatsen te plaatsen. Nochtans verduidelijkt de Gegevensbeschermingsautoriteit (GBA) voorheen Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer (CBPL) genaamd, in haar aanbeveling 06/2011 van 6 juli 2011, dat de definitie van een **opsluitingsplaats** opgenomen in artikel 1, 7° van het eerder genoemde KB **de fouilleringsruimte** niet omvat dewelke op specifieke wijze omschreven wordt in 9° van hetzelfde artikel als "een ruimte ingericht voor het discreet uitvoeren van fouilleringen in de zin van de wet op het politieambt".

Deze zelfde autoriteit (GBA) is van mening, als antwoord op meerdere politiediensten die haar laten weten hebben dat de fouilleringen uitgevoerd werden met camerabewaking in een daartoe bestemd verhoorlokaal, teneinde zicht te wapenen tegen elke latere onterechte klacht wegens onterende of onmenselijke behandeling, dat "de installatie en het gebruik van een camera op dergelijke plaatsen in de huidige stand van de wetgeving strijdig is met de geldende regels. Er zou hiervoor dan ook best een gepaste reglementaire basis voor moeten worden aangenomen"²⁰.

Het Comité P deelt in haar jaarverslag 2016 mee dat "de juridische dienst van de federale politie werkte aan een ontwerp van koninklijk besluit dat erop gericht is om, enerzijds, de mogelijkheid te voorzien om een camera te installeren in een fouilleringsruimte en, anderzijds, de specifieke modaliteiten vast te leggen die moeten worden nageleefd (in het bijzonder wat de toegang tot de beelden en bewaringstermijn betreft)"²¹.

²⁰ <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/wat-met-camerabewaking-bij-fouilleringen> (geraadpleegd op 16/04/2020).

²¹ <https://comitep.be/document/jaarverslagen/2016NL.pdf> (pagina 48) (geraadpleegd op 03/04/2019).

Tijdens de bezoeken, werd aandacht gevestigd op de inrichting van deze ruimte, met betrekking tot onder andere de noodzaak van de veiligheid van het personeel evenals de ingevoerde maatregelen om de privacy en de waardigheid van de persoon niet te schenden²².

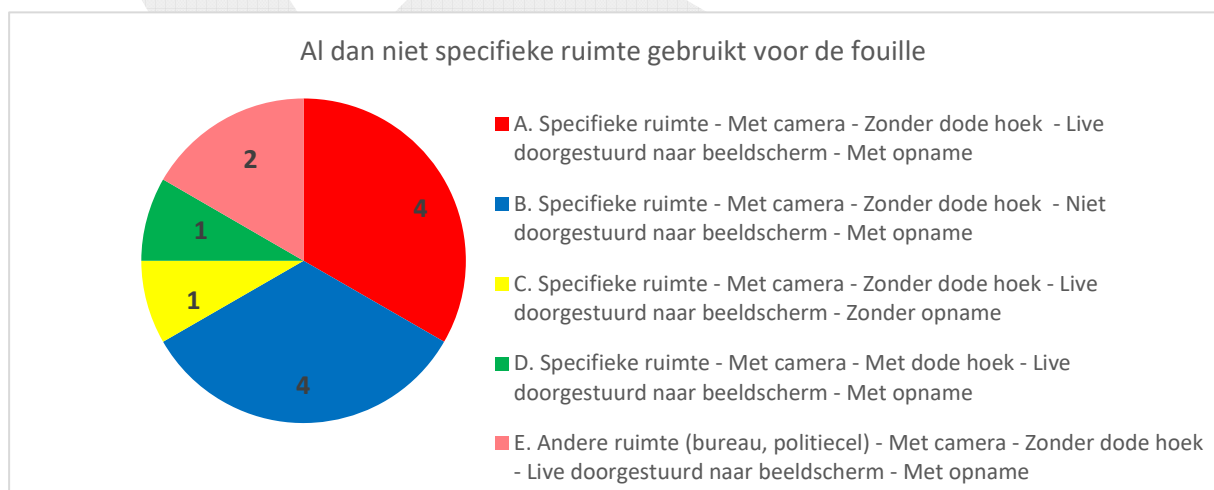
In 92 % van de locaties (22 van 24) die beschikken over opsluitingsplaatsen, is een specifieke ruimte, bestemd voor de foullering van personen, aanwezig in de nabijheid van de opsluitingsplaatsen.

Er moet vastgesteld worden dat enkele politiezones niet beschikken over een specifieke ruimte die voorbehouden is voor de foullering. Het niet bestaan van een specifieke ruimte verplicht de leden van de politiediensten om deze foulleringen in een ruimte zoals een bureau of zelfs het gebruik van de cel uit te voeren.

In 50 % van de bezochte locaties (12 van 24), beschikte de ruimte gebruikt voor de foullering over een bewakingscamera.

Ondanks de huidige afwezigheid van een hierop betrekking hebbende wettelijke bepaling, werd vastgesteld dat de politiezones die beschikken over een systeem van bewakingscamera's in de foulleringsruimte dit op verschillende wijzen gebruiken, te weten:

- A. Specifieke ruimte met een cameratoestel dat de volledige ruimte afdekt met een live-uitzending op een beeldscherm en met een opname.
- B. Specifieke ruimte met een cameratoestel dat de volledige ruimte afdekt zonder live-uitzending op een beeldscherm en met een opname (met een raadpleging door de KC en/of internecontroledienst in geval van incident).
- C. Specifieke ruimte met een cameratoestel dat de volledige ruimte afdekt met een live-uitzending op een beeldscherm en zonder opname.
- D. Specifieke ruimte met een cameratoestel dat de volledige ruimte afdekt **buiten de dode hoek** bedoeld voor de gefouilleerde persoon met een live-uitzending op een beeldscherm en met een opname.
- E. Andere ruimte (bureau, ...) met een cameratoestel dat de volledige ruimte afdekt met een live-uitzending op een beeldscherm en met een opname.

²² Artikel 8 § 3 van de wet van 21 maart 2018 tot wijziging van de wet op het politieambt om het gebruik van camera's door de politiediensten te regelen, en tot wijziging van de wet van 21 maart 2007 tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's voorziet: "Camera's mogen noch beelden opleveren die de intimiteit van een persoon schenden, noch gericht zijn op het inwinnen van informatie over de raciale of etnische oorsprong van een persoon, zijn religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, zijn politieke opvattingen, zijn vakbondslidmaatschap, zijn gezondheidstoestand, zijn seksleven of zijn seksuele geaardheid."

AANBEVELINGEN

PROTOCOL(LEN) : Samenwerkingsakkoord(en) met de lokale politiezones en/of andere federale politiediensten met betrekking tot de behandeling en bewaking van personen die van hun vrijheid beroofd zijn.

De AIG beveelt aan om toe te zien op het evalueren, aanpassen, formaliseren van de protocol(len) en het aanpassen van de erop betrekking hebbende interne richtlijnen.

RICHTLIJNEN

De AIG beveelt aan om het opstellen van richtlijnen op te leggen, bestaande richtlijnen te vervolledigen en aan te passen om een procedure met betrekking tot het gebruik van de opsluitingsplaatsen en het beheer van personen die van hun vrijheid beroofd zijn in plaats te stellen.

Het betreft de richtlijnen in verband met de administratieve en gerechtelijke aanhoudingen, de aanhoudingen van minderjarigen, de medische bijstand, de bevoorrading met eten, de fouilleringen, het beheer van de voorwerpen die de persoon die van zijn vrijheid beroofd is niet bij zich mag hebben, de bewaking, de richtlijnen in geval van brand, de ontspanning van de personen die van hun vrijheid beroofd zijn, de samenwerkingsprotocol(len) evenals van de vervollediging van het register van de vrijheidsberovingen.

REGISTER VAN DE VRIJHEIDSBEROVINGEN

De AIG beveelt een herhaling aan van de normen voor de personeelsleden met betrekking tot het chronologisch gebruik van de registers evenals een grotere discipline in de volledigheid van de rubrieken van het register van de vrijheidsberovingen.

De verschijning binnen een redelijke termijn van het koninklijk besluit tot uitvoering van artikel 33bis WPA, betreffende de inhoud, vorm en bewaringstermijn van het register van de vrijheidsberovingen wordt ten zeerste verwacht. Dat geldt ook voor de publicatie van een koninklijk besluit tot uitvoering van de artikels 33quinquies (medische bijstand), 33sexies (maaltijden) en 33septies (aanrekening van de kosten).

INFRASTRUCTUUR VAN DE OPSLUITINGSPLAATSSEN

Inplanting van de locaties met opsluitingsplaatsen.

De AIG beveelt aan toe te zien op het verzekeren van de noodzakelijke discretie om te vermijden personen die van hun vrijheid beroofd zijn bloot te stellen aan de publieke nieuwsgierigheid.

TECHNISCHE NORMEN

Eerbiediging van de gemeenschappelijke en specifieke normen van de vaste of mobiele opsluitingsplaatsen

L'AIG beveelt aan dat :

- De infrastructuur aangepast is aan de voorgeschreven normen en ze naleeft.
- Documentatie de naleving van de normen betreffende het systeem van luchtverversing evenals voor de brandwerende of brandvertragende materialen (klasse 2) kan bekrachtigen.
- Een communicatiesysteem met intercom dat toelaat om met de persoon, die geplaatst is in een cel, te praten, in de plaats van de drukknop (bel).

- De aanwezigheid en het gebruik van bewakingscamera's gemeld zijn door het zichtbaar plaatsen van officiële pictogrammen.²³

FOUILLERINGSRUIMTE

De AIG beveelt het gebruik van een specifieke fouilleringsruimte aan om de risico's op incidenten te beperken en wanneer de fouilleringsruimte uitgerust is met een bewakingscamera, een dode hoek te voorzien om de privacy en de waardigheid van de gefouilleerde persoon niet te schenden.

CONCLUSIE

Het is positief vast te stellen dat de grote meerderheid van de bezochte politiezones samenwerken met andere lokale politiezones en federale diensten voor de bewaking van personen die van hun vrijheid beroofd zijn.

Er is vastgesteld dat de oppervlakte van de politiecellen gerespecteerd wordt voor 97 % maar dat de vereisten zoals het ter beschikking stellen van een matras (85%) en een deken (90%) jammer genoeg niet gerespecteerd zijn in alle opsluitingsplaatsen.

De uitgevoerde inspectiebezoeken in de opsluitingsplaatsen van meerdere politiezones tonen aan dat bepaalde gebouwen, waarvan het oorspronkelijke gebruik zich baseerde op een totaal ander gebruik (bv. drukkerij, bibliotheek, ...) voor het gebruik van de plaatsen door de politiediensten, kunnen worden aangepast aan de verschillende vereisten van het KB. Wat betreft andere, deze zullen leiden tot een kleine tot zelfs niet realiseerbare aanpassing met dezelfde structuur (bv. vrije hoogte lager dan 2,50 m).

Het valt op te merken dat de verschillende ontmoete verantwoordelijken tijdens de bezoeken blijk hebben gegeven van een daadwerkelijke bezorgdheid over de eerbieding van de individuele democratische rechten en vrijheden evenals over de minimale vereisten en normen wat betreft de fysieke omstandigheden en de infrastructuur van de opsluitingsplaatsen.

²³ - Koninklijk besluit van 22 mei 2019 tot vaststelling van de wijze waarop het gebruik van vaste en tijdelijk vaste camera's door de politiediensten wordt aangegeven (BS 4 juni 2019).

- Wet van 21 maart 2018 tot wijziging van de wet op het politieambt om het gebruik van camera's door de politiediensten te regelen, en tot wijziging van de wet van 21 maart 2007 tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's.